

Zaštita interspolnih ljudi u Europi

Priručnik za zakonodavce/ke i oblikovatelje/ice politika

Dan Christian Ghattas

KONTROLNI POPIS

**Financira
Europska unija**

KONTROLNI POPIS - SADRŽAJ

1. Zaštita TJELESNOG INTEGRITETA interspolnih ljudi	3
2. Zaštita interspolnih ljudi od diskriminacije u SVIM PODRUČJIMA ŽIVOTA	3
3. ZDRAVLJE	4
4. OBRAZOVANJE	5
5. ZLOČINI IZ MRŽNJE I GOVOR MRŽNJE	6
6. UPISIVANJE SPOLNE OZNAKE PRI ROĐENJU	6
7. PRAVNO PRIZNANJE RODA	7
8. PRISTUP PRAVOSUĐU I NADOKNAĐIVANJE ŠTETE	7
9. PRIKUPLJANJE PODATAKA: uklanjanje nedostataka u istraživanjima	7
10. FINANCIRANJE – Stvaranje održivosti	7

1. Zaštita TJELESNOG INTEGRITETA interspolnih ljudi

Kako bi osigurale pravo interspolnih ljudi na zdravlje, samoodređenje i tjelesni integritet, države bi trebale donositi zakone koji izričito

- zabranjuju sve ireverzibilne, nehitne kirurške ili druge zahvate osim ako je interspolna osoba osobno dala svoj dobrovoljan i potpuno informiran pristanak na te zahvate
- utvrđuju odgovarajuće zakonske kazne za medicinsko stručno osoblje koje provede bilo koji ireverzibilan, nehitan kirurški ili drugi zahvat koji se može dogoditi, ali nije odgođen
- osnivaju neovisnu radnu skupinu sastavljenu u jednakoj mjeri od stručnjaka/inja za ljudska prava, interspolnih sustručnjaka/inja, psihosocijalnih stručnjaka/inja i medicinskih stručnjaka/inja, koji/e će preispitivati i prepravljati aktualne terapijske protokole
- jamče pravo na stručno osjetljivo¹ savjetovanje sa stručnjacima/kinjama obrazovanim za rad s interspolnim ljudima
- produžuju rok čuvanja medicinske dokumentacije na najmanje 40 godina
- produžuju zastarni rok za kirurške i/ili druge zahvate na najmanje 20 godina i privremeno ga odlažu do minimalno 21. godine života osobe koje se on tiče
- dozvoljavaju reverzibilne i ireverzibilne zahvate na zreloj maloljetnoj osobi ako ta/j zrela/i maloljetnica/k osobno daje potpuno informirani pristanak na te zahvate
 - uključuju nazočnost neovisne treće osobe koja sudjeluje u procesu donošenja odluke kako bi se osigurali principi dobrovoljnog i potpuno informiranog pristanka
- utvrđuju pravne obaveze medicinskog stručnog osoblja:
 - da opsežno informira osobu o tretmanu, uključujući druge moguće medicinske opcije i detalje o rizicima i mogućim dugoročnim posljedicama i učincima, na temelju suvremenih medicinskih informacija
 - da izradi detaljne zapisnike konzultacija s pacijentom/icom i njihovim roditeljem/ima ili skrbnikom/cima
- ukidaju pokrivanje troškova genitalnog sakaćenja interspolnih osoba od strane javnog i privatnog zdravstvenog osiguranja
- osiguravaju da propisi i praksa u javnim i privatnim sektorima ne zaobilaze državne zakone i odredbe kojepredviđaju zaštitu i zabranjuju diskriminaciju

2. Zaštita interspolnih ljudi od diskriminacije u SVIM PODRUČJIMA ŽIVOTA

- uključuju “spolne karakteristike” kao zaštićenu osnovu u svim postojećim i budućim protudiskriminacijskim zakonima i odredbama kao i u zakonima i odredbama za suzbijanje govora mržnje i zločina iz mržnje. Osnova “spolne karakteristike” treba:
 - biti izričito uključena u sve odredbe i zakone o ravnopravnosti i zabrani diskriminacije
 - osiguravati izričitu zaštitu u područjima rada i zapošljavanja, pristupa dobrima i uslugama, uključujući stanovanje, i u području nasilja motiviranog predrasudama

¹ Iz teksta malteškog zakona iz 2015. godine, “stručno osjetljivo” odnosi se na izričitu stručnost spojenju s osjetljivošću stečenom kroz prilagođene programe.

- osiguravati izričitu zaštitu od diskriminacije u područjima socijalne zaštite, uključujući socijalno i zdravstveno osiguranje te socijalne beneficije, članstvo i sudjelovanje u radničkim organizacijama i organizacijama poslodavaca
- osiguravati da zakoni o zastarama uzimaju u obzir trajanje oporavka žrtve diskriminacije od diskriminacije koju je doživjela
- utvrđuju sveobuhvatne mjere za podizanje javne svijesti o interspolnosti
- uspostavljaju obuku utemeljenu na ljudskim pravima o interspolnosti i pitanjima koja se odnose na interspolne osobe, a za stručni kadar:
 - u zdravstvu, uključujući liječnike/ce, primalje, psihologe/inje i ostali kadar koji radi u zdravstvu (npr. recepcijsko osoblje)
 - u području mentalnog zdravlja i savjetovanja
 - u obrazovanju
 - u policiji
 - u skrbi za starije osobe
 - učitelje/ice, nastavnike/ce, profesore/ice, socijalne radnike/ce, školske psihologe/inje i ostalo školsko osoblje
 - u sindikatima i radničkim vijećima
 - liječnike/ce u zdravstvenim zavodima i poduzećima.

3. ZDRAVLJE

Treba utvrditi:

- pravo na liječenje koje je temeljeno na fizičkim potrebama pojedinca i nije ograničeno spolnom/rodnom oznakom iz njegovih službenih dokumenata
- pravo na doživotno pokrivanje troškova svih lijekova od strane nacionalnih sustava zdravstvenog osiguranja, a koji su potrebni zbog kirurških i/ili drugih zahvata na spolnim karakteristikama pojedinca
- pravo na pokrivanje troškova svih tretman od strane osiguranja, tako da nisu ograničeni spolnom/rodnom oznakom iz dokumenata pojedinca
- pravo na savjetodavnu pomoć i podršku za sve pogođene osobe i njihove obitelji
- pravo žrtava interspolnog genitalnog sakaćenja (IGM) na pristup reparacijskim tretmanima
- pravo na pristup medicinskoj dokumentaciji

Treba poduzeti mjere da:

- se interspolnim ljudima i njihovim obiteljima osigura psihosocijalna i uzajamna podrška
- se uvede stručno interspolno uzajamno savjetovanje (tj. uzajamna podrška od strane obučених vršnjačkih savjetnika/ca)
- se interspolnost i pitanja koja se odnose na interspolne osobe uključe u sve medicinske nastavne planove i nastavne planove iz zdravstvenih područja
- se u informativni materijal namijenjen budućim roditeljima uključe pozitivne i osnažujuće informacije o postojanju interspolnih ljudi

4. OBRAZOVANJE

Daljnje ključne mjere za zaštitu intersexuanih učenika/ca uključuju:

- uspostavljanje sustava podrške za ranjive učenike/ce, koji izričito uključuju intersexuane učenike/ce i njihove potrebe
- uspostavu prikupljanja razvrstanih podataka o međuvršnjačkom nasilju i uznemiravanju u školskim okruženjima
- oblikovanje alata i mjera za praćenje i procjenu školske inkluzivnosti
- uključivanje intersexuanih ljudi i činjenice da postoji više od dva spola u nastavne planove, udžbenike i obrazovne materijale - na pozitivan i osnažujući način
- oblikovanje školskih politika koje
 - izričito štite intersexuane učenike/ce / učenike/ce s varijacijom spolnih karakteristika
 - uključuju osnovne činjenice o intersexuanim učenicima/ama
 - izričito poštuju pravo svih učenika/ca da otvoreno izražavaju i raspravljaju o svom rodnom identitetu i izražaju kao i o svojim spolnim karakteristikama
 - izričito uključuju pogrdni jezik u područje međuvršnjačkog nasilja
 - obuhvaćaju ponašanje koje se odvija u školi, na školskom posjedu, na aktivnostima i događanjima koje organizira škola kao i korištenje elektroničke tehnologije i elektroničke komunikacije koja se odvija u školi, na školskom posjedu, tokom aktivnosti i događanja koje organizira škola, na školskim računalima, mrežama, forumima i u razmjenama poruka putem *mailing lista*
 - uspostavljaju lako dostupne psihološke i socijalne mehanizme podrške za intersexuane učenike/ce
 - otvoreno potvrđuju pravo intersexuanih učenika/ca da ih se na njihov zahtjev opskrbi specifičnim aranžmanima glede rodno određenih objekata poput umivaonica sa zahodom i svlačionica
 - podupiru škole u tome da označavaju objekte dizajnirane za istodobnu upotrebu od strane samo jedne osobe kao dostupne svim učenicima/ama bez obzira na njihov spol ili rod² i da ugrade takve objekte u novogradnji i renovaciji škola
 - dopuštaju svim učenicima/ama da sudjeluju u satovima tjelesne i zdravstvene kulture i sportskim aktivnostima, uključujući natjecateljske sportove, na način usklađen s njihovim rodnim identitetom
 - potiču škole da procjenjuju sve objekte, aktivnosti, pravila, politike i prakse temeljene na rodu kako bi se osiguralo ispunjenje zahtjeva za ravnopravnost
 - izričito obvezuju školsko osoblje da koristi ime i zamjenicu izabrane od strane učenika/ce, bez obzira na to jesu li promijenjeni u službenim dokumentima

² Iz "Pojmovnik rodne terminologije prema standardima Europske unije": "Koncept roda se odnosi na društvene razlike između žena i muškaraca, razlike koje su naučene, koje se mijenjaju s vremenom i koje imaju širok raspon varijacija unutar jedne kulture i između kultura." https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/preuzimanje/biblioteka-ona/Publikacija_Pojmovnik%20rodne%20terminologije%20prema%20standardima%20Europske%20unije.pdf

- potvrđuju ili uspostavljaju obavezu škole da promijeni službenu pedagošku dokumentaciju kako bi odražavala promjenu osobnog imena ili rodne oznake³ nakon primitka dokumentacije koja potvrđuje tu promjenu.

5. ZLOČINI IZ MRŽNJE I GOVOR MRŽNJE

Kako bi se suzbili svi oblici izražavanja koji će vjerojatno prouzročiti, raširiti ili poticati mržnju i obespravljivanje interseksualnih ljudi, bitno je:

- uključiti “spolne karakteristike” kao zaštićenu osnovu u postojećim i budućim zakonima i odredbama za suzbijanje govora mržnje i zločina iz mržnje
- zabraniti interseksualni⁴ govor u medijima, uključujući Internet
- uključiti interseksualne ljude kao ranjivu skupinu u odredbe i mjere koje se odnose na prava, podršku i zaštitu žrtava zločina
- kontrolirati interseksualni govor mržnje i zločin iz mržnje
- stvarati i procjenjivati zaštitne mjere za sprječavanje interseksualnog govora mržnje i zločina iz mržnje
- procjenjivati postojeće mjere s obzirom na inkluzivnost interseksualnosti

6. UPIS SPOLNE⁵ OZNAKE PRI ROĐENJU

Dokle god se spolne oznake upisuju pri rođenju, države bi trebale osigurati da se postojeća raznolikost spolova i rodova odražava u mogućnostima kojima se raspolaže pri upisu djetetovog spola/roda. Države bi trebale

- prije rođenja djeteta na način propisan zakonom opskrbiti roditelje informacijama o zakonskim mogućnostima pri upisu spola/roda djeteta
- prilikom upisa spola/roda djeteta učiniti tri (muški, ženski, nebinarni ili ekvivalent) ili više spolnih oznaka dostupnima bez liječničke potvrde ili dijagnoze
- dozvoliti rodno neutralna imena (bez uvjeta za jedno dodatno rodno određeno ime)
- dozvoliti rodno neutralna prezimena
- dozvoliti odgodu upisivanja spolne oznake u rodni list dok dijete ne postane dovoljno zrelo da sudjeluje u procesu odlučivanja
- dozvoliti izdavanje rodnog lista bez upisivanja rodne oznake
- dozvoliti roditeljima i skrbnicima da izaberu M, F, X za djetetovu putovnicu, onda kad je dijete u matičnim knjigama uvedeno kao nebinarno (ili ekvivalent toga), kad njegov spol nije određen ili nije naveden (unos je prazan ili je uneseno “nije određeno”)

³U originalu „gender“, tj. rod

⁴ INTERFOBIJA podrazumijeva niz negativnih stavova, osjećaja i/ili postupaka prema interseksualnim osobama. Može uključivati strah, mržnju, odbojnost, nelagodu i nasilje koje se osjeća i izražava prema interseksualnim osobama ili osobama koje se ne uklapaju u stereotipna rodna i spolna očekivanja. <https://kolektiv.hr/terminologija/>

⁵U originalu “gender marker”

7. PRAVNO PRIZNAVANJE RODA

Vidjeti opsežan priručnik i kontrolni popis iz 2016. naslovljen "Legal Gender Recognition in Europe" i objavljen od strane organizacije Transgender Europe.⁶

8. PRISTUP PRAVOSUĐU I NAKNADI ŠTETE

Malteška deklaracija 2013, koja sadrži zajednički zahtjev međunarodne interpolne zajednice za zakonita prava, poziva države da:

- pravno priznaju da medikalizacija i stigmatizacija interpolnih ljudi dovodi do značajnih trauma i teškoća mentalnog zdravlja
- na prikladan način daju priznanje o patnji i nepravdama koje su bile nanesene interpolnim ljudima u prošlosti
- omoguće primjereno nadoknađivanje štete, ispravljanje učinjenog, pristup pravosuđu i pravo na istinu.

9. PRIKUPLJANJE PODATAKA: uklanjanje nedostataka u istraživanjima

Postoje neki faktori koji, kad se o njima vodi računa, dokazano povećavaju korisnost rezultata istraživanja o interpolnim ljudima i podupiru razvoj usmjerenih istraživačkih pristupa:

- Istraživanje o interpolnosti treba postavljati pitanja o iskustvima, ne o identitetu.
- Interpolni ljudi trebaju biti istraživani ne samo kao podskupina LGBTI zajednice, već kao neovisni dio populacije; ovdje je ključno razvrstavanje podataka.
- Zajednički rad s organizacijama i grupama uzajamne podrške koje vode interpolni ljudi
- Savjetovanje s interpolnim aktivistima/cama i organizacijama pri sastavljanju upitnika te pri analizi i kontekstualizaciji dobivenih podataka

10. FINANCIRANJE – Stvaranje održivosti

Države bi trebale:

- financirati rad pod vodstvom interpolnih ljudi
- pružati fleksibilno i stabilno financiranje interpolnim organizacijama i grupama
- pružati dostatno financiranje za plaćeno osoblje
- ulagati u antitraumatski rad i prevenciju sindroma izgaranja

⁶ [Editor's note: This is footnote Nr.2 in the original English version] <https://www.tgeu.org/files/uploads/2023/11/Toolkit16LR.pdf>

- ulagati u organizacijsko jačanje interspolnih organizacija i grupa
- podržavati interspolne aktiviste u izgradnji zajednice i u radu na državnoj razini
- obrazovati institucije za financiranje i ostale institucije na istoj razini o pitanjima koja se tiču interspolnih ljudi
- smanjivati prepreke na koje interspolne organizacije nailaze glede pronalaska financiranje i predaje zahtjeva za financiranje
- ulagati u projekte pod vodstvom interspolnih ljudi koji nude obuke za medicinski i drugi stručni kadar
- ulagati u grupe za uzajamnu podršku, po mogućnosti u one koje rade iz perspektive depatologizacije i ljudskih prava.